

Radosław Kaleta

Warszawa

## O pozornych podobieństwach międzyjęzykowych białoruskich i polskich skrótowców

Profesor Stanisław Szadyko (1941–2013)<sup>1</sup> nazwał XX wiek „wiekiem abrewiacji”<sup>2</sup>, gdyż rozwój cywilizacyjny i gospodarczy przyczynił się do ciągłego powstawania neologizmów abrewiaturowych. Możemy to zaobserwować choćby na przykładzie języka angielskiego – międzynarodowego środka komunikacji. Język angielski ma bardzo wiele abrewiatur. W jego amerykańskiej odmianie odnotowano ponad 500 tys. akronimów, półakronimów i skrótów graficznych<sup>3</sup>. Są one niezwykle popularne (w Internecie dostępny jest nawet specjalny słownik akronimów<sup>4</sup>) i mogą się odnosić do wielu różnych dziedzin, np. abrewiatura MWF ma aż 28 rozwinięć<sup>5</sup>.

Na temat skrótowców powstała bogata literatura przedmiotu<sup>6</sup> – już 20 lat temu mówiło się o 800 publikacjach poświęconych akronimom we wszystkich

<sup>1</sup> Niniejszy artykuł jest owocem krótkiej rozmowy z Panem Profesorem, który motywował do podjęcia podobnego tematu.

<sup>2</sup> С. Ш а д ы к а, *Абрэвіятура ў сучасных беларускай, польскай і рускай мовах*, „Беларусіка. Albaruthenica” 1993, № 1, с. 115.

<sup>3</sup> S. S z a d y k o, *Skróty graficzne we współczesnym języku białoruskim*, „Acta Albaruthenica” 2008, nr 8, s. 232.

<sup>4</sup> *The Free Dictionary* [online], <http://acronyms.thefreedictionary.com> [dostęp: 11.09.2013].

<sup>5</sup> Abrewiatura MWF może oznaczać: 1) Monday Wednesday Friday, 2) Married White Female, 3) Modern Warfare, 4) Metalworking Fluid, 5) Mauritian Wildlife Foundation (Mauritius), 6) Montana Wildlife Federation, 7) Mark Wilkinson Furniture, 8) Micro Wrestling Federation, 9) Midwest Federation, 10) Manitoba Wildlife Federation (Canada), 11) Minhaj Welfare Foundation, 12) Map Window File, 13) Music and Worship Foundation (UK), 14) Multistage Wiener Filter, 15) Menlo Worldwide Forwarding, 16) Mongolian Women's Federation, 17) Medical Working File, 18) Mature White Female, 19) Men With Fibromyalgia, 20) Mitchell's Wool Fat (mydło), 21) Montpelier Wrestling Federation, 22) Mobile Work Force, 23) Mercenaries Wrestling Federation, 24) Mortgage West Financial, 25) Mid West Funding, 26) Milwaukee World Festivals, 27) Mountain Whitefish (ryba), 28) Melbourne Writers Festival (Australia), zob. *The Free Dictionary* [online], <http://acronyms.thefreedictionary.com/MWF> [dostęp: 11.09.2013].

<sup>6</sup> Zob. np.: З.Ф. К р а ў ч а н к а, *Абрэвіятуры як асобны разрад слоў [у:] Лінгвістычныя даследаванні. Зборнік артыкулаў*, рэд. А.Я. С у п р у н, Я.М. К а м а р о ў с к і, І.А. К а р а - б а н ь, Мінск 1971, с. 118–124; Ю.М. К а р д у б а н, *Абрэвіятуры-англіцызмы ў лексічнай сістэме сучаснай беларускай мовы*, „Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Серыя 3. Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія” 2010, № 3 (104), с. 57–60; Ж.С. С і п л і в е н я, *Абрэвіятуры і ўтварэнні ад іх у сучасных рускай і беларускай мовах*

językach słowiańskich<sup>7</sup>, z czego polskie skrótowce opisano w 90 artykułach i dwóch monografiach, a białoruskie – w 30 artykułach i dwóch rozprawach doktorskich<sup>8</sup>. Mimo to wciąż pozostaje pole do dalszych badań:

„нягледзячы на такую багатую навуковую літаратуру, яшчэ недастаткова высветлены тэорыя, гісторыя і сучасны стан беларускай, польскай і рускай абрэвіяцыі. Між тым праблематыка абрэвіяцыі ўяўляе сабой вельмі цікавую з’яву не толькі ў плане агульнага мовазнаўства, але таксама і ў плане вывучэння гісторыі і сучаснага стану канкрэтнай мовы”<sup>9</sup>.

Prac porównawczych poświęconych białoruskim i polskim abrewiaturom jest mniej. Niewątpliwym polskim specjalistą w tej dziedzinie był wspomniany już Profesor Stanisław Szadyko<sup>10</sup>, który opracował m.in. spis 77 najbardziej popularnych białoruskich skrótowców (wraz z polskimi odpowiednikami) opublikowany w *Słowniku białorusko-polskim* wydany w 2012 roku przez Katedrę Białorutenistyki Uniwersytetu Warszawskiego<sup>11</sup>. Natomiast *Руска-беларускі слоўнік скарачэнняў*<sup>12</sup> zawiera ok. 23 tys. akronimów<sup>13</sup>.

Skrótowce były analizowane przez badaczy pod różnym kątem, bo rzeczywistość zagadnienia to jest wieloaspektowe. Skrótowce w języku polskim i języku białoruskim zostały szeroko opracowane<sup>14</sup>. Wyróżniono wśród nich różne typy. Oto najczęściej spotykane grupy:

1. Skrótowce literowe (literowce), brus. *літарныя абрэвіатуры*, złożone z pierwszych liter skracanego wyrażenia w jego postaci graficznej

[у:] Тыпалогія ўзаемадзеяння беларускай і рускай моў і праблемы нацыянальнай самаідэнтыфікацыі. Матэрыялы Міжнароднай навуковай канферэнцыі (Мінск, 19–20 красавіка 2011 г.), Мінск 2011, с. 280–285; Л. Сегень, *Пытанні абрэвіяцыі ў сучаснай беларускай мове*, „Бiałorutenistyka Białostocka” 2011, т. 3, с. 149–162; Л. Сегень, *Сфера ўжывання абрэвіатур у сучаснай беларускай мове*, „Бiałorutenistyka Białostocka” 2012, т. 4, с. 321–334; powstaje także rozprawa doktorska autorstwa L. S i e g i e ņ, *Rola i miejsce akronimów we współczesnym języku białoruskim (na przykładzie tekstów specjalistycznych z zakresu języka biznesu)*, promotor rozprawy: dr hab. M. Sajewicz, prof. UMCS.

<sup>7</sup> С. Ш а д ы к а, *Абрэвіатура...*, с. 116.

<sup>8</sup> Тамże; obecnie liczba publikacji z pewnością się zwiększyła; niektóre prace są wymienione w innym miejscu, zob. S. Szadyko, *Skróty graficzne...*, s. 247–248.

<sup>9</sup> С. Ш а д ы к а, *Абрэвіатура...*, с. 116.

<sup>10</sup> Zob. np.: С. Ш а д ы к а, *Абрэвіатура...*, с. 115–119; S. S z a d y k o, *Складаныя назоўнікі ў сучаснай беларускай мове (на фоне ўсходнеславянскіх і польскіх распрацовак кампазітаў)*, Warszawa 2005, s. 13–14; por. też S. S z a d y k o, *Skróty graficzne...*, s. 231–249, zwłaszcza s. 231–234 oraz 247–248.

<sup>11</sup> *Słownik białorusko-polski*, red. T. C h y l a k - S c h r o e d e r, J. G ł u s z k o w s k a - B a b i c k a, T. J a s i ņ s k a - S o c h a, Warszawa 2012, s. 820–822.

<sup>12</sup> *Руска-беларускі слоўнік скарачэнняў*, Мінск 1996, т. 1–2.

<sup>13</sup> S. S z a d y k o, *Skróty graficzne...*, s. 232.

<sup>14</sup> Skrótowce w języku polskim zob.: *Słownik ortograficzny języka polskiego wraz z zasadami pisowni i interpunkcji*, red. M. S z y m c z a k, Warszawa 1994 oraz *Wielki słownik ortograficzny PWN* [online], <http://so.pwn.pl/zasady.php?id=629585> [dostęp: 11.09.2013]; skrótowce w języku białoruskim zob. np.: А.А. Л у к а ш а н е ц, *Абрэвіатуры* [у:] *Беларуская мова. Энцыклапедыя*, пад рэд. А.Я. М і х н е в і ч а, Мінск 1994, с. 9–10; inna nazwa skrótowców w języku białoruskim to *складанаскарачаныя словы* (zob. tamże).

- (nazwy liter skrótowca wymawiane są osobno), np.: pol. *NPB* (en-be-pe) – *Narodowy Bank Polski*, brus. *БНР* (бэ-эн-эр) – *Беларуская Народная Рэспубліка*.
2. Skrótowce głoskowe (głoskowce), brus. *гукавыя абрэвіятуры*, wymawiane jak jeden wyraz (suma głosek), zawierają przynajmniej jedną samogłoskę, np.: pol. *PAN* (wymowa: [pan]) *Polska Akademia Nauk* i brus. *ДАН* – *дзяржаўная аўтамабільная інспекцыя*.
  3. Skrótowce grupowe (grupowce, sylabowce), brus. *складовыя абрэвіятуры*, składają się najczęściej z pierwszych sylab, którymi rozpoczynają się skracane słowa, wymawiane są jako suma połączonych głosek, np.: pol. *Polfa* – *Polska Farmacja* i brus. *калгас* – *калектыўная гаспадарка*. W języku białoruskim nie muszą to być zawsze pierwsze sylaby skracanych wyrazów – mogą być też inne przypadki, np. brus. *раддом* – *ра-дзільны дом* (połączenie początku jednego słowa z drugim słowem) czy brus. *манед* – *ма(тацыкл)+(велаці)нед* (połączenie początku jednego słowa z końcem drugiego słowa).
  4. Skrótowce mieszane (kombinowane), brus. *змяшаныя абрэвіятуры* (*абрэвіятуры змешанага тыпу*), są kombinacjami wymienionych powyżej typów; wyróżnia się m.in. skrótowce literowo-głoskowe, np. *CBOS* – *Centrum Badania Opinii Społecznej* (wymowa: [ce-bos]), literowo-grupowe, np. *PZMot* – *Polski Związek Motorowy* (wymowa: [pe-zet-mot]), głoskowo-grupowe, np. *Polmos* – *Polski Monopol Spirytusowy* (wymowa: [pol-mos]). Przykład białoruski skrótowca mieszanego: *БелАЗ* – *Беларускі аўтамабільны завод* (początkowa część słowa łączy się z abrewiaturą).

Analiza porównawcza białoruskich i polskich skrótowców pozwala wydzielić różne ich typy, które omówiono niżej.

Rzadko skrótowce w obu językach mają to samo znaczenie i podobną formę, zdarza się to np. przy dosłownym tłumaczeniu, np.:

- 1) brus. *МAB* – *Міжнародная асацыяцыя беларусістаў* i pol. *MAB* – *Międzynarodowa Asocjacja Białorutenistów*;
- 2) brus. *НБП* – *Нацыянальны банк Польшчы* i pol. *NBP* – *Narodowy Bank Polski*;
- 3) brus. *ПАН* – *Польская акадэмія навук* i pol. *PAN* – *Polska Akademia Nauk*;
- 4) brus. *ПІН* – *персанальны ідэнтыфікацыйны нумар* i pol. *PIN* – *personalny identyfikacyjny numer*;
- 5) brus. *ЭКГ* – *электракардыяграма* i pol. *EKG* – *elektrokardiogram*;
- 6) brus. *ЭЭГ* – *электраэнцэфалаграма* i pol. *EEG* – *elektroencefalogram*.

Niektóre skrótowce w języku białoruskim oparte na translatach nazw deskryptywnych są dostosowane do rodzimych zasad pisowni, podczas gdy w języku polskim zostały zachowane w oryginale, zwłaszcza gdy odnoszą się do realiów obcych, np. korespondują ze skrótowcami z języka angielskiego, np.:

- 1) brus. *ЗША* – *Злучаныя Штаты Амерыкі* i pol. *Stany Zjednoczone Ameryki* (oficjalna nazwa w polskim wariancie, skrótowiec jednak zachowany

woryginalie – *USA – United States of America*, chociaż woryginaliebardzo często występuje zapis z kropkami: *U.S.A.*, co jednak w języku polskim jest błędem<sup>15</sup>);

- 2) brus. *ВІЧ – Вірус імунадэфіцыту чалавека* i pol. *ludzki wirus niedoboru odporności*, skrótowiec jednak zachowany woryginalie – *HIV* – z ang. *human immunodeficiency virus*;
- 3) brus. *CHІД – сіндром набытага імунадэфіцыту* i pol. *zespół nabytego niedoboru (upośledzenia) odporności*, skrótowiec jednak zachowany woryginalie – *AIDS* – z ang. *Acquired Immunodeficiency Syndrome* lub *Acquired Immune Deficiency Syndrome*.

W języku białoruskim i języku polskim zdarza się także, że skrótowiec ma formę zaczerpniętą zoryginału, np.:

- 1) brus. *АБС – антыблакіровачная сістэма* i pol. *ABS* – por. ang. *ABS – Anti-Lock Braking System* ('urządzenie zapobiegające blokowaniu kół samochodu lub motocykla w czasie hamowania'<sup>16</sup>);
- 2) brus. *УЕФА – Еўрапейскі саюз футбольных асацыяцый* i pol. *UEFA* – por. ang. *UEFA – Union of European Football Associations* (*Unia Europejskich Związków Piłki Nożnej*);
- 3) brus. *ВІП – вельмі важная асоба* i pol. *VIP* – por. ang. *VIP – Very Important Person* ('bardzo ważna osoba').

Czasem skrótowce tego typu są dostosowane do białoruskich wzorców fonetycznych – np. akania:

- 1) brus. *НАТА – Арганізацыя Паўночнаатлантычнага дагавора* – na wzór ang. *NATO – North Atlantic Treaty Organisation* (*Organizacja Paktu Północno-Atlantyckiego*);
- 2) brus. *ЮНЕСКА – Арганізацыя Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры* – na wzór ang. *UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (*Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury*).

Bywa też tak, że dany skrótowiec może mieć więcej niż jedno rozwinięcie w obu językach (przykład nr 1) lub tylko jednym z nich (przykład nr 2), np.:

- 1) brus. *ЕС – Еўрапейскі Саюз* 'Unia Europejska (UE)' lub *Еўрапейскі Савет* 'Rada Europy (RE)'<sup>17</sup> i pol. *AZS – Akademicki Związek Sportowy* lub *atopowe zapalenie skóry*;
- 2) brus. *ВС – Вярхоўны Суд* 'Sąd Najwyższy' i pol. *WS – Wojska Specjalne, Wydział Szkolenia, Wydział Sztuki, Wydział Sędziowski*.

Inny rodzaj pozornego podobieństwa występuje między abrewiaturami w jednym języku a słowami specjalistycznymi (nieskrótowcami) w innym języku<sup>18</sup>, np.:

<sup>15</sup> *Wielki słownik ortograficzny PWN* [online], <http://so.pwn.pl/zasady.php?id=629763> [dostęp: 11.09.2013].

<sup>16</sup> *Słownik języka polskiego* [online], <http://sjp.pwn.pl/szukaj/abs> [dostęp: 11.09.2013].

<sup>17</sup> Por. Ж.С. С і п л і в е н я, *Абрэвіятуры...*, s. 283 (podano tam inne przykłady białoruskich skrótowców, które mają więcej niż jedno rozwinięcie, przy czym takie zjawisko nazwano homonią abrewiatur).

- 1) brus. АГА – адміністрацыйна-гаспадарчы аддзел i Aha – ‘imię władcy starożytnego Egiptu’;
- 2) brus. ГЭС – гідраэлектрастанцыя (‘elektrownia wodna’) i hes – ‘dźwięk h obniżony o pół tonu’;
- 3) brus. ДАІ – Дзяржаўная аўтамабільная інспекцыя (Państwowa Inspekcja Samochodowa, Wydział Kontroli Ruchu Drogowego) i Dai – ‘jedna z etnicznych mniejszości w Chinach’;
- 4) brus. ЛіМ – Літаратура і Мастацтва (‘Literatura i Sztuka’ – tygodnik) i lim – ‘symbol pojęcia matematycznego limes, granica funkcji, ciągu’ (brus. ліміт);
- 5) brus. МАБ – Міжнародная асацыяцыя беларусістаў i Mab – ‘mały wewnętrzny księżyc Urana’;
- 6) brus. НАТА – Арганізацыя Паўночнаатлантычнага дагавора i Nata – ‘wieś na Cyprze’, Nata – ‘nazwa wody mineralnej’;
- 7) brus. СПА – Сістэма супрацьнаветранай абароны i Spa – ‘nazwa miasta’ lub spa/SPA – ‘centrum odnowy biologicznej’.

W dalszej części niniejszego artykułu główna uwaga poświęcona będzie grupie takich białoruskich i polskich skrótowców, które dla osób znających oba języki odznaczają się podobieństwem struktury, lecz odnoszą się do innych realiów kulturowo-językowych (wymowa może się różnić). Niżej zostanie zaprezentowanych 40 par takich przykładów:

- 1) brus. АА – акцыянернае аб’яднанне, ‘spółka akcyjna (SA)’ i pol. АА – Anonimowi Alkoholicy;
- 2) brus. ААН – Арганізацыя Аб’яднаных Нацый, ‘Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)’ i pol. ААН – Archiwum Akt Nowych<sup>19</sup>;
- 3) brus. АЗП – адвольнае запамінальнае прыстасаванне – inform. RAM (ang. Radom Access Memory – pamięć o dostępie swobodnym) i pol. АЗП – Archeologiczne Zdjęcie Polski<sup>20</sup>, Aeroklub Ziemi Pilskiej<sup>21</sup> lub Aeroklub Ziemi Piotrkowskiej<sup>22</sup>;
- 4) brus. АЗС – аўтазаправачная станцыя, ‘stacja benzynowa’ i pol. АЗС – Akademicki Związek Sportowy lub atopowe zapalenie skóry;
- 5) brus. АК – аўтамат Калашнікава, ‘automat Kałasznikowa’, potocznie ‘kałasznikow’ i pol. АК – Armia Krajowa;

<sup>18</sup> Por. polsko-rosyjskie absolutne mylące podobieństwa międzyjęzykowe fonetyczne, wydzielone przez Z. Grosbarta, np. pol. АК (wymowa ‘aka’ – Armia Krajowa) i ros. Ока (wymowa ‘aka’ – nazwa rzeki), za: Z. Grosbart, *Teoretyczne problemy przekładu literackiego w ramach języków bliskopokrewnych (na materiale języka polskiego i języków wschodniosłowiańskich)*, Łódź 1984, s. 116; por. też Ж.С. С і п л і в е н я, *Абрэвіатуры...*, s. 283.

<sup>19</sup> Archiwum Akt Nowych [online], [www.aan.gov.pl/](http://www.aan.gov.pl/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>20</sup> Jest to nazwa przedsięwzięcia, które jest realizowane w całej Polsce od 1978 r., a którego celem jest poszukiwanie, rejestrowanie i nanoszenie na mapy stanowisk archeologicznych, by uzyskać informacje potrzebne do celów naukowych i konserwatorskich związanych z ochroną zabytków.

<sup>21</sup> Aeroklub Ziemi Pilskiej [online], [www.azp.pila.pl/](http://www.azp.pila.pl/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>22</sup> Aeroklub Ziemi Piotrkowskiej [online], [www.azp.com.pl/#](http://www.azp.com.pl/#) [dostęp: 26.07.2013].

- 6) brus. *AT* – *акцыянернае таварыства* ‘spółka akcyjna’ i pol. *AT* – *akademia teatralna*<sup>23</sup>;
- 7) brus. *БДУ* – *Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт* ‘Białoruski Uniwersytet Państwowy’ i pol. *BDU* – *Bank Dziecięcych Uśmiechów*<sup>24</sup>;
- 8) brus. *BAK* – *Вышэйшая атэстацыйная камісія* ‘Centralna Komisja Kwalifikacyjna (CKK)’ i pol. *WAK* – *Wyborcza Akcja Katolicka*<sup>25</sup>, *Wyzwoleńcza Armia Kosowa*, *Wytwórnia Artykułów Kauczukopochodnych*<sup>26</sup>, *Wielkie Archiwum Komiksu*<sup>27</sup>;
- 9) brus. *ВКЛ* – *Вялікае Княства Літоўскае* ‘Wielkie Księstwo Litewskie’ i pol. *WKŁ* – *Wydawnictwa Komunikacji i Łączności*<sup>28</sup>, *Wojskowe Koło Łowieckie*<sup>29</sup>;
- 10) brus. *ВНП* – *валавы нацыянальны прадукт* ‘produkt krajowy brutto (PKB)’ i pol. *WNP* – *Wspólnota Niepodległych Państw*;
- 11) brus. *ВПС* – *Ваенна-наветраныя сілы* ‘wojska lotnicze’ i pol. *WPS* – *Wydział Polityki Społecznej*<sup>30</sup>, *Wojewódzka Przychodnia Stomatologiczna*<sup>31</sup>, *Wieś Pełna Skarbów*<sup>32</sup>;
- 12) brus. *ВС* – *Вярхоўны Суд* ‘Sąd Najwyższy’ i pol. *WS* – *Wojska Specjalne*, *Wydział Szkolenia*, *Wydział Sztuki*, *Wydział Sędziowski*;
- 13) brus. *ВУ* – *Варшаўскі ўніверсітэт* ‘Uniwersytet Warszawski’ i pol. *WU* – *Wirtualna Uczelnia*<sup>33</sup>;
- 14) brus. *ВУП* – *валавы ўнутраны прадукт* ‘produkt krajowy brutto (PKB)’ i pol. *WUP* – *Wojewódzki Urząd Pracy*;
- 15) brus. *ЛФК* (эл-фэ-ка) – *лячэбная фізкультура* ‘fizjoterapia’ i pol. *ŁFK* – *Łódzkie Forum Komunikacyjne*<sup>34</sup>;
- 16) brus. *МАК* – *Міжнародны алімпійскі камітэт* ‘Międzynarodowy Komitet Olimpijski (MKO)’ i pol. *MAK* – *Moto Auto Klub*<sup>35</sup>;
- 17) brus. *МЗП* – *мінімальная зароботная плата* ‘płaca minimalna’ i pol. *MZP* – *Małopolski Związek Pracodawców*<sup>36</sup>, *Miejski Zakład Pogrzebowy*<sup>37</sup>;

<sup>23</sup> Por. także: *at* – wykrzyknik wyrażający niecierpliwość, pobłażanie, lekceważenie itp.; *at* – symbol atmosfery technicznej (dawna jednostka ciśnienia); *At* – symbol pierwiastka chemicznego, astatu; *at* – laotański grosz – za: *Słownik języka polskiego* [online], <http://sjp.pl/at> [dostęp: 26.07.2013]; por. także Wikipedia [online], <http://pl.wikipedia.org/wiki/At> [dostęp: 26.07.2013].

<sup>24</sup> Program grantowy Fundacji Banku Zachodniego WBK, zob. Bank Dziecięcych Uśmiechów [online], <http://fundacja.bzwbk.pl/tag/bdu/> [dostęp: 26.07.2013].

<sup>25</sup> Komitet wyborczy startujący w wyborach do parlamentu w 1991 r.

<sup>26</sup> Wytwórnia Artykułów Kauczukopochodnych [online], [www.wak.com.pl/](http://www.wak.com.pl/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>27</sup> Wielkie Archiwum Komiksu [online], [www.wak.net.pl/](http://www.wak.net.pl/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>28</sup> Wydawnictwa Komunikacji i Łączności [online], [www.wkl.com.pl/](http://www.wkl.com.pl/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>29</sup> Wojskowe Koło Łowieckie [online], [www.wkl308.pl/](http://www.wkl308.pl/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>30</sup> Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie [online], [www.wps.lublin.uw.gov.pl/](http://wps.lublin.uw.gov.pl/) [dostęp: 20.01.2014].

<sup>31</sup> Wojewódzka Przychodnia Stomatologiczna [online], <http://wps.com.pl/> [dostęp: 20.01.2014].

<sup>32</sup> Festiwal Wieś Pełna Skarbów [online], <http://wps.dolinasoly.eu/> [dostęp: 20.01.2014].

<sup>33</sup> Wirtualna Uczelnia [online], <http://wu.swps.pl/start.aspx> [dostęp: 26.07.2013].

<sup>34</sup> Łódzkie Forum Komunikacyjne [online], [www.komunikacjalodz.fora.pl/](http://www.komunikacjalodz.fora.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>35</sup> Moto Auto Klub [online], [www.mak.waw.pl/](http://www.mak.waw.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

- 18) brus. *МЗС* – *Міністэрства замежных спраў* ‘Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ)’ i pol. *MZS* – *Miejski Zespół Szkół*;
- 19) brus. *МНС* – *Міністэрства на надзвычайных сітуацыях* ‘Ministerstwo do spraw Wyjątkowych’ i pol. *MNS* – *Moda na sukces*<sup>38</sup>;
- 20) brus. *МП* – *малое прадпрыемства* ‘małe przedsiębiorstwo’ i pol. *MP* – *Mistrzostwa Polski, Monitor Polski*<sup>39</sup>;
- 21) brus. *МУС* – *Міністэрства ўнутраных спраў* ‘Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW)’ – i pol. *MUS* – *Małopolski Urząd Skarbowy*<sup>40</sup>, *Ministerstwa Uczące Sie*<sup>41</sup>;
- 22) brus. *НПЗ* – *нафтаперапрацоўчы завод* ‘rafineria ropy naftowej’ i pol. *NPZ* – *Narodowy Program Zdrowia*;
- 23) brus. *ПДВ* – *падатак на дабаўленую вартасць* ‘podatek od wartości dodanej (VAT – ang. *Value Added Tax*)’ i pol. *PDW* – *Platforma Dystrybucyjna Wydawnictw*<sup>42</sup>, *Pozdrowienia do więzienia*<sup>43</sup>;
- 24) brus. *ПК* – *персанальны камп’ютар* ‘komputer osobisty’ i pol. *PK* – *Politechnika Krakowska, Przedsiębiorstwo Komunalne*;
- 25) brus. *СБ* – *Савет Бяспекі* ‘Rada Bezpieczeństwa’ i pol. *SB* – *Służba Bezpieczeństwa*;
- 26) brus. *СБР* – *Саюз Беларусі і Расіі* ‘Związek Białorusi i Rosji (ZBiR)’ i pol. *SBR* – *Starogardzkie Bractwo Rycerskie*<sup>44</sup>;
- 27) brus. *СМІ* – *сродкі масавай інфармацыі* ‘środki masowego przekazu’ i pol. *SMI* – *Szkoła Matematyczno-Informatyczna*<sup>45</sup>;
- 28) brus. *СНД* – *Садружнасць Незалежных Дзяржаў* ‘Wspólnota Niepodległych Państw (WNP)’ i pol. *SND* – *Służew nad Dolinką, Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne*;
- 29) brus. *СП* – 1. *сумеснае прадпрыемства* ‘wspólne przedsiębiorstwo, spółka’; 2. *Саюз пісьменнікаў* ‘Związek Pisarzy’ i pol. *SP* – *Siły Powietrzne*<sup>46</sup>;
- 30) brus. *СПБ* – *Саюз палякаў (на) Беларусі* ‘Związek Polaków na Białorusi’ i pol. *SPB* – *Stowarzyszenie Polskich Barmanów*<sup>47</sup>;
- 31) brus. *ТБ* – *тэлебачанне* ‘telewizja’ i pol. *TB* – *Towarzystwo Biblijne*<sup>48</sup>;

<sup>36</sup> Małopolski Związek Pracodawców [online], [www.mzp.org.pl/](http://www.mzp.org.pl/) [dostęp: 20.01.2014].

<sup>37</sup> Miejski Zakład Pogrzebowy [online], [www.mzp.pl/](http://www.mzp.pl/) [dostęp: 20.01.2014].

<sup>38</sup> Polski tytuł amerykańskiej opery mydlanej.

<sup>39</sup> *Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej* [online], <http://monitorpolski.gov.pl/> [dostęp: 11.09.2013].

<sup>40</sup> Małopolski Urząd Skarbowy [online], [www.mus.krakow.pl/](http://www.mus.krakow.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>41</sup> Ministerstwa Uczące Sie [online], [www.mus.edu.pl/](http://www.mus.edu.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>42</sup> Platforma Dystrybucyjna Wydawnictw [online], [www.platformapdw.pl/](http://www.platformapdw.pl/) [dostęp: 20.01.2014].

<sup>43</sup> *Miejski słownik slangu i mowy potocznej* [online], [www.miejski.pl/slowo-PDW](http://www.miejski.pl/slowo-PDW) [dostęp: 20.01.2014].

<sup>44</sup> Starogardzkie Bractwo Rycerskie [online], [www.sbr.cba.pl/](http://www.sbr.cba.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>45</sup> Szkoła Matematyczno-Informatyczna [online], [www.smi.rzeszow.pl/](http://www.smi.rzeszow.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>46</sup> Siły Powietrzne [online], [www.sp.mil.pl/](http://www.sp.mil.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>47</sup> Stowarzyszenie Polskich Barmanów [online], [www.spb-pba.org.pl/](http://www.spb-pba.org.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>48</sup> Towarzystwo Biblijne [online], [www.tb.org.pl](http://www.tb.org.pl) [dostęp: 11.09.2013].

- 32) brus. *ТЗ* – *таварны знак*<sup>49</sup> ‘znak towarowy’ i pol. *ТЗ* – *Tygodnik Zamojski*;  
 33) brus. *ТП* – *тарыфны план* ‘plan taryfowy’ i pol. *ТП* – *Telekomunikacja Polska, Tygodnik Płocki*;  
 34) brus. *УП* – *унітарнае прадпрыемства*<sup>50</sup> ‘przedsiębiorstwo unitarne’ i pol. *UP* – *Unia Pracy, Urząd Pracy, Uniwersytet Pedagogiczny, Uniwersytet Przyrodniczy*;  
 35) brus. *ФБР* (фэ-бэ-эр) – *Федэральнае бюро расследавання* (ang. *Federal Bureau of Investigation, FBI*) ‘Federalne Biuro Śledcze’ albo ‘Federalny Urząd Śledczy’ i pol. *FBR* – *Firma Brokerska Remedium*<sup>51</sup>;  
 36) brus. *ФЗП* – *Фонд заработной платы* ‘Fundusz Płac (FP)’ i pol. *FZP* – *Fundacja Zdrowia Publicznego*<sup>52</sup>;  
 37) brus. *ФК* – *фінансавы канцэрн* ‘koncern finansowy’ i pol. *FK* – *Filarmonia Krakowska*;  
 38) brus. *ФСС* – *Фонд сацыяльнага страхавання* ‘Fundusz Ubezpieczeń Społecznych’ i pol. *FSS* – *Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy*<sup>53</sup>;  
 39) brus. *ЦАБ* – *Цэнтральнае адраснае бюро* ‘Centralne Biuro Adresowe’ i pol. *CAB* – *Cyfrowe Archiwum Bemowa*<sup>54</sup>;  
 40) brus. *ЦРУ* – *Цэнтральнае разведвальнае ўпраўленне ЗША* ‘Centralna Agencja Wywiadowcza USA’ (*CIA* – ang. *Central Intelligence Agency*) i pol. *CRU* – *Centrum Roszczeń Ubezpieczeniowych*<sup>55</sup>.

Co do wymowy białoruskich i polskich skrótowców, to warto wspomnieć, że nie zawsze jest ona podobna w obu językach jak w przypadku *БДУ/BDU* (brus. [бэ-дэ-у] i pol. [be-de-u]) – *Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт* (*Białoruski Uniwersytet Państwowy*) i *Bank Dziecięcych Uśmiechów*. Wymowa w wielu przypadkach może być różna w obu językach, np. brus. *АЗС* ([а-зэ-эс]) – *аўтазаправачная станцыя*, ‘stacja benzynowa’ i pol. *AZS* ([a-zet-es]) – *Akademicki Związek Sportowy* lub *atopowe zapalenie skóry*. Wymowa niektórych głosek może nie pokrywać się z ich odpowiednikami przyjętymi w alfabecie białoruskim, np. *Ф* (эф) może być wymawiane jak *фэ*, np.: brus. *ФБР* (фэ-бэ-эр) – *Федэральнае бюро расследавання* i brus. *ЛФК* (эл-фэ-ка) *лячэбная фізкультура* ‘fizjoterapia’, a *М* (эм) i *Н* (эн) mogą być wymawiane jak *мэ* i *нэ*<sup>56</sup>.

<sup>49</sup> Por. *Дзяржаўны стандарт Рэспублікі Беларусь, СТБ 7.12.-2001* [online], [www.belmapo.by/downloads/2012/biblioteka/oformlenie-spiska/gost7\\_12\\_200.pdf](http://www.belmapo.by/downloads/2012/biblioteka/oformlenie-spiska/gost7_12_200.pdf) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>50</sup> *Закон Рэспублікі Беларусь. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі* [online], [http://libelli.narod.ru/misc/rules.htm#\\_Toc204867451](http://libelli.narod.ru/misc/rules.htm#_Toc204867451) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>51</sup> *Firma Brokerska Remedium* [online], [www.fbr.pl/](http://www.fbr.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>52</sup> *Fundacja Zdrowia Publicznego* [online], [www.fzp.com.pl/](http://www.fzp.com.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>53</sup> *Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy* [online], [www.fss.org.pl/](http://www.fss.org.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>54</sup> *Cyfrowe Archiwum Bemowa* [online], <http://cab.waw.pl/> [dostęp: 11.09.2013].

<sup>55</sup> *Centrum Roszczeń Ubezpieczeniowych* [online], [www.cru.pl/](http://www.cru.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>56</sup> Warto dodać, że *Закон Рэспублікі Беларусь. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі*, *op. cit.* podaje informację, że w przypadku niektórych białoruskich skrótów wymowa różni się od formy pisanej, np. *ТЮГ* – *Тэатр юнага гледача* (wymowa [ц’ух]), *РІВШ* – *дзяржаўная ўстанова адукацыі „Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы”* (wymowa [ры’ш]). W języku polskim wiele skrótowców ma akcent oksytoniczny (na ostatniej sylabie), np. *BBC* – *British Broadcasting Corporation* (wymowa [bibis-i]), *AWS* – *Akcja Wyborcza Solidarność*



Interesującą kwestię stanowią skrótowce, które są w języku homonimami nie tylko międzyjęzykowymi, lecz także wewnątrzjęzykowymi<sup>57</sup>, np.:

- 1) brus. *МАК* – *Міжнародны алімпійскі камітэт* ‘Międzynarodowy Komitet Olimpijski (MKO)’ i pol. *МАК* – *Moto Auto Klub*<sup>58</sup>; dodatkowo w obu językach występuje mylące podobieństwo z nazwą rośliny z rodziny makowatych – brus. *мак* i pol. *mak*.
- 2) brus. *МУС* – *Міністэрства ўнутраных спраў* ‘Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW)’ – i pol. *MUS* – *Małopolski Urząd Skarbowy*<sup>59</sup>, *Ministerstwa Uczące Się*<sup>60</sup>; dodatkowo występuje mylące podobieństwo z nazwą deseru – brus. *мус* i pol. *mus* – a w języku polskim także ze słowem *mus* w znaczeniu ‘przymus’.

Kolejne pozorne podobieństwa międzyjęzykowe dotyczą konwencji używania w języku białoruskim i języku polskim małej i wielkiej litery<sup>61</sup>. W języku białoruskim wielką literą może być pisane tylko pierwsze słowo w pełnych nazwach organów państwowych i innych organizacji<sup>62</sup>, po polsku wielkimi literami pisane są wszystkie słowa, np.:

- 1) brus. *БДУ* – *Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт* i pol. *Białoruski Uniwersytet Państwowy*;
- 2) brus. *МЗС* – *Міністэрства замежных спраў* i pol. *Ministerstwo Spraw Zagranicznych*;
- 3) brus. *МУС* – *Міністэрства ўнутраных спраў* i pol. *Ministerstwo Spraw Wewnętrznych*.

Niektóre białoruskie i polskie skrótowce mogą także przypominać abrewiatury w innych językach, np. w języku angielskim, por.:

- 1) brus. *АА* – *акцыянернае аб’яднанне*, ‘spółka akcyjna’ (SA), pol. *АА* – *Анонімові Алкоголіцы* i ang. *AA* – *Alcoholics Anonymous* oraz *American Airlines*;
- 2) brus. *ААН* – *Арганізацыя Аб’яднаных Нацый*, ‘Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)’ i pol. *AAN* – *Archiwum Akt Nowych* i ang. *AAN* – *American Academy of Neurology*<sup>63</sup> oraz *Afghanistan Analysts Network*<sup>64</sup>.

Bywa też tak, że białoruski skrótowiec nie ma swego pozornego podobieństwa w języku polskim, ale ma je w innym języku, np. językach: angielskim, niemieckim czy portugalskim, np.:

(wymowa [awues]). Co ciekawe, zapożyczone angielskie skrótowce są wymawiane głoskowo, a nie jak w języku angielskim, literowo, np.: *UFO* – *unidentified flying object* (wymowa: pol. [ufo], ang. [ju-ef-ou]), *VIP* – *very important person* (wymowa: pol. [wip], ang. [wi-aj-pi]).

<sup>57</sup> Por. K. W o j a n, *Wstęp do badań wieloznaczności leksemów w ujęciu kontrastowym*, Gdańsk 2010, s. 213–214.

<sup>58</sup> Moto Auto Klub [online], [www.mak.waw.pl/](http://www.mak.waw.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>59</sup> Małopolski Urząd Skarbowy [online], [www.mus.krakow.pl/](http://www.mus.krakow.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>60</sup> Ministerstwa Uczące Się [online], [www.mus.edu.pl/](http://www.mus.edu.pl/) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>61</sup> Por. zasady pisowni małej i wielkiej litery w języku białoruskim: *Закон Рэспублікі Беларусь. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі* [online], [http://libelli.narod.ru/misc/rules.htm#\\_Toc204867449](http://libelli.narod.ru/misc/rules.htm#_Toc204867449) [dostęp: 11.09.2013] i języku polskim: *Wielki słownik ortograficzny PWN* [online], [tp://so.pwn.pl/zasady.php?id=629369](http://so.pwn.pl/zasady.php?id=629369) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>62</sup> Zob. *Закон Рэспублікі Беларусь. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі*, op. cit.

<sup>63</sup> Academy of Neurology [online], [www.aan.com/](http://www.aan.com/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>64</sup> Afghanistan Analysts Network [online], [www.afghanistan-analysts.org/](http://www.afghanistan-analysts.org/) [dostęp: 26.07.2013].

- 1) brus. АБСЕ – Арганізацыя па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе (OBWE – Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie) i ang. ABSE – Atom-Based Software Engineering<sup>65</sup> lub the Association of Boat Safety Examiners<sup>66</sup>;
- 2) brus. КДБ – Камітэт дзяржаўнай бяспекі (Komitet Bezpieczeństwa Państwowego) i ang. KDB – Korea Development Bank;
- 3) brus. СССР – Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік i ang. SSSR – The Society for the Scientific Study of Religion<sup>67</sup>;
- 4) brus. ДАІ – Дзяржаўная аўтамабільная інспекцыя (Państwowa Inspekcja Samochodowa, Wydział Kontroli Ruchu Drogowego) i niem. DAI – Deutsche Archäologische Institut<sup>68</sup>;
- 5) brus. ЦСУ – Цэнтральнае статыстычнае ўпраўленне (Centralny Urząd Statystyczny) i niem. CSU – Christlich-Soziale Union<sup>69</sup>;
- 6) brus. МНС – Міністэрства па надзвычайных сітуацыях (Ministerstwo do spraw Wyjątkowych) i port. MNS – Movimento Nacional-Sindicalista<sup>70</sup>.

Pozorne podobieństwo międzyjęzykowe stanowi także forma zapisu skrótowców w przypadkach zależnych. W języku białoruskim końcówka fleksyjna jest pisana małą literą łącznie ze skrótowcem, np.:

- 1) працаваў на МАЗе (МАЗ – Мінскі аўтамабільны завод),
- 2) рамонт ЦУМа<sup>71</sup> (ЦУМ – Цэнтральны ўніверсальны магазін),
- 3) рэцэнзія ў ЛіМе (ЛіМ – Літаратура і Мастацтва),
- 4) прадаўцы ГУМа (ГУМ – Галоўны ўніверсальны магазін),
- 5) побач з БелАЗам<sup>72</sup> (БелАЗ – Беларускае аўтамабільнае завод).

W języku polskim zaś końcówkę fleksyjną po spółgłoskach twardych piszemy małą literą i oddzielamy od tematu łącznikiem, np.:

- 1) wyjazd do RFN-u (RFN – Republika Federalna Niemiec),
- 2) poszedł do PAN-u (PAN – Polska Akademia Nauk),
- 3) wybory w PSL-u<sup>73</sup> (PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe).

Pozorne podobieństwa międzyjęzykowe białoruskich i polskich skrótowców zaprezentowane w niniejszym szkicu można włączyć do programu zajęć językowych i to zarówno na lektoratach języka białoruskiego dla Polaków, jak i lektoratach języka polskiego dla Białorusinów. Warto więc zajęcia o najpopularniejszych skrótowcach w danym języku wzbogacić o walor właśnie pozornych

<sup>65</sup> Atom-Based Software Engineering [online], [www.abse.info/](http://www.abse.info/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>66</sup> The Association of Boat Safety Examiners [online], [www.abse.org.uk/](http://www.abse.org.uk/) [dostęp: 26.07.2013].

<sup>67</sup> The Society for the Scientific Study of Religion [online], [www.sssrweb.org](http://www.sssrweb.org) [dostęp: 11.09.2013].

<sup>68</sup> Niemiecki Instytut Archeologiczny.

<sup>69</sup> Partia Unia Chrześcijańsko-Społeczna w Bawarii.

<sup>70</sup> Ruch Narodowych Syndykalistów – portugalski skrajnie prawicowy ruch syndykalistyczny z lat 30. XX w.

<sup>71</sup> За: Закон Рэспублікі Беларусь. Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі, *op. cit.*

<sup>72</sup> А. Ф і л і н о в і ч, Беларуская мова. Дапаможнік для студэнтаў беларускай філалогіі. II курс, Беласток 2007, с. 59.

<sup>73</sup> Wielki słownik ortograficzny PWN [online], <http://so.pwn.pl/zasady.php?id=629586> [dostęp: 11.09.2013].

podobieństw międzyjęzykowych, choćby na przykładzie krótkich zdań wyrwanych z kontekstu, które mogą (choć nie muszą) wywołać u kursantów błędne skojarzenia. Na przykład w zdaniach: *ВНП не будзе расці* oraz *Беларуская кампанія набыла ў Польшчы АЗС* mogą Polakom błędnie skojarzyć się ze Wspólnotą Niepodległych Państw (WNP) oraz Akademickim Związkiem Sportowym (AZS). Podobne zdania można też ułożyć po polsku dla Białorusinów uczących się języka polskiego jako obcego, np. *Polskie organizacje mogą wspomóc BDU* (gdzie BDU to *Bank Dziecięcych Uśmiechów* a nie *БДУ – Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт*). Tego typu ćwiczenia urozmaicają zajęcia na temat skrótowców i wprowadzają elementy gry językowej, co na lektoratach może być dodatkowym czynnikiem wzbudzającym zainteresowanie kursantów i wzbogacającym znajomość języka, który chcą opanować.

Radosław Kaleta

#### Apparent Interlinguistic Similarity of Belarusian and Polish Acronyms

##### Abstract

The paper reviews apparent interlinguistic similarities between Belarusian and Polish acronyms, as exemplified by the pair *ВНП – валавы нацыянальны прадукт* and *WNP – Wspólnota Niepodległych Państw*. Several groups of Belarusian-Polish acronyms are distinguished according to their form, meaning, spelling and pronunciation. The comparative analysis reveals the presence of a few types of Belarusian acronyms that are formally similar to Polish acronyms. On the other hand meanings and pronunciation of acronyms in two languages can be different.